

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1950

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

SOEREN KIERKEGAARD

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ: Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Λέω τὸ κατάστημά μου, γιατί είναι μοναδικό στην πρωτεύουσα, καὶ δὲν τίθεται καθόλου ζήτημα συναγωνισμού. Ποιὸς θὰ τολμούσε πράγματι νὰ μετρηθῆ μ' ἐκεῖνον ποὺ ἀφοσιώθηκεν ὡς μέγας ἀρχιερεὺς στὴν ὑπηρεσία αὐτῆς τῆς εἰδωλολατρείας; Ξέρετέ το, δὲν ὑπάρχει διακεκριμένη κοινωνία, ὅπου τ' ὄνομά μου νὰ μὴν εἶναι στὰ χεῖλη ὄλων· δὲν ὑπάρχει ἀστική ἐσπερίς, ὅπου τ' ὄνομά μου, μόλις προφερθῆ, νὰ μὴν προκαλῆ, σὰν τῶνομα τοῦ βασιλέως, ἱερὴ ἀνατριχίλα· δὲν ὑπάρχει φόρεμα, ὅσο τρελλὸ κι ἂν εἶναι, ποὺ θὰ βγῆ ἀπὸ τὸ κατάστημά μου καὶ δὲ θὰ σηκώσῃ φορτοῦνα ψιθυρισμοῦς τῶν, ὅταν διασχίσῃ μίαν αἶθουσα· δὲν ὑπάρχει γυναίκα καλῆς τάξεως, ποὺ νὰ τολμήσῃ, περνώντας μπρὸς ἀπὸ τὸ τὸ κατάστημά μου, νὰ μὴ μπῆ μέσα, οὔτε καὶ κοπέλλα ἀστικῆς οἰκογενείας ποὺ νὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ μπρὸς ἀπὸ τὴ βιτρίνα μου καὶ νὰ μὴν ἀναστενάξῃ καὶ νὰ μὴν πῆ: «ἄχ ἂν εἶχα παράδες!» Αἱ λοιπὸν! δὲ θάβγαινε ἀπογοητευμένη. Δὲν ἀπατῶ κανένα· τὸ πιὸ φίνο, τὸ πιὸ ἀκριβὸ πρᾶγμα τὸ δίνω σὲ τιμὴ φθηνή, ναί, τὸ πούλω ἔγώ ὁ ἴδιος κάτω τοῦ κόστους, γιατί δὲ θέλω νὰ πραγματοποιήσω κέρδη καὶ κάθε χρόνο χάνω μεγάλα ποσά. Κι ὁμως θέλω νὰ θησαυρίσω, τὸ θέλω, θάδυνα μέχρι τὴν τελευταία μου πεντάρα, γιὰ νὰ διαφθείρω, γιὰ ν' ἀγοράσω τὰ ὄργανα τῆς μόδας καὶ νὰ κερδίσω τὸ παίγνίδι. Εἶναι γιὰ μένα ἀσύγκριτη ἡδονὴ ν' ἀραδιάζω τὰ πιὸ ἀκριβὰ ὑφάσματα, νὰ κόβω καὶ νὰ ράβω ἀληθινὲς δαντέλλες τῶν Βρυξελλῶν, γιὰ νὰ φτιάσω ἐξωφρενικὰ φορέματα ποὺ νὰ τὰ πούλω πανάκριβα. Νομίζετε ἴσως πὼς μόνο μερικὲς ἐποχὲς ἡ γυναίκα ἐπιθυμεῖ τὴ μόδα. Ἀπεναντίας, τὴ θέλει κάθε στιγμή κ' εἶναι ἡ μοναδικὴ τῆς σκέψι. Γιατί ἡ γυναίκα ἔχει πνεῦμα, μὰ σ' αὐτὴ τὸ πνεῦμα εἶναι σὲ τόσο καλὰ χέρια ὅσο, τὸ χρῆμα στὰ χέρια τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ· καὶ ἡ γυναίκα εἶναι προικισμένη μὲ στοχασμὸ σ' ἀπίστευτο βαθμὸ, γιατί δὲν ὑπάρχει γι' αὐτὴν τίποτε

τόσο ἱερὸ ὥστε νὰ μὴ τὸ βάλῃ στὴν ἴδια μοῖρα μὲ τὸ στολίδι καὶ ἡ ὑπέρτατη ἔκφρασι τοῦ στολιδιοῦ εἶναι ἡ μόδα. Τί παράξενο, ἀφοῦ ἡ μόδα γιὰ τὴ γυναίκα εἶναι κάτι ἱερὸ; Καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀσήμαντο ὅπου νὰ μὴν τοῦ βρῆ κάποια σχέσι μὲ τὸ στολίδι ἢ τὴ γυναίκα καὶ ἡ πιὸ ἀδεια ἰδεῶν ἔκφρασι, ἢ τὸ πιὸ κούφια, τοῦ στολιδιοῦ εἶναι ἡ μόδα. Δὲν ὑπάρχει τίποτε, τίποτε σὸν τρόπο τοῦ ντυσίματός της, οὔτε τὸ παραμικρότερο κορδελλάκι, ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ σχέσι μὲ τὴ μόδα καὶ μπορεῖ ν' ἀντιληφθῆ ἀμέσως, ἂν ἡ κυρία ποὺ ἐπέρασε μπροστὰ τῆς τὸ παρατήρησεν, ἢ ὄχι. Γιατί γιὰ παιὸν στολίζεται; Γιὰ τίς ἄλλες κυρίες. Ἀκόμα καὶ μὲς σ' ἓνα κατάστημα, ὅπου πάει νὰ φορτωθῆ τὴ μόδα, κ' ἐκεῖ ἀκόμα εἶναι ντυμένη τῆς μόδας. Ὅπως ὑπάρχει εἰδικὸ κοστοῦμι γιὰ τὸ μπάνιο καὶ ἄλλο γιὰ τὴν ἱππασία, ἔτσι ὑπάρχει καὶ εἰδικὸς τρόπος ντυσίματος γιὰ τὴ βόλτα στὰ μαγαζιά. Τὸ κοστοῦμι αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν ἀνεπιτήδευσι ἑνὸς ἀνοχτοῦ πρῶϊνοῦ φορέματος, μὲ τὸ ὅποιο βλέπει κανεὶς τίς γυναῖκες τὸ πρῶϊ σὲ σπῆτι τους· γιατί σ' ἐκεῖνο ὑπάρχει ντροπαλοσύνη καὶ φιλαρέσκεια, ὑπάρχει κάτι ἀπὸ τὴ φύσι τῆς γυναικός. Τὸ φόρεμα τῆς μόδας ἀντιθέτως ζητεῖ νάχῃ ἀνεπιτήδευτη ἐμφάνισι, λίγο ἐλαφρὴ, χωρὶς μ' αὐτὸ νὰ στενοχωρεῖται ἡ γυναίκα, γιατί ἓνας ἔμπορος νεωτερισμῶν ἔχει μαζί τῆς σχέσεις ποὺ δὲν εἶναι σχέσεις ἐρωτότροπου ἱππότη. Ἡ φιλαρέσκεια συνίσταται σὲ νὰ δείχνεται μὲ τὸ κοστοῦμι αὐτὸ σ' ἓναν ἄντρα, ὅπου, λόγω τῆς κοινωνικῆς του θέσεως, δὲ θὰ τολμήσῃ νὰ ζητήσῃ καμμιά γυναικεία παραχώρησι ἀπὸ μέρους της, ἀλλὰ θὰ ὀφείλῃ ν' ἀρκεῖται σὲ κάτι ἀμφίβουλα καμῶματα ποὺ ἀφήνει νὰ τῆς ξεφεύγουν ἀφθονα, χωρὶς νὰ τὸ σκέπτεται, ἢ χωρὶς νὰ τῆς περάσῃ ἀπὸ τὸ μυαλὸ νὰ φερθῆ σὰ γυναίκα ἀπέναντι τοῦ ἐμπορίου νεωτερισμῶν.

Τὸ κύριο σημεῖο ἐδῶ εἶναι κάποια ἐλλειψι γυναικείας ἀξιοπρεπείας καὶ κατάρτησι τῆς φιλαρέσκειας, λόγω τῆς ὑπέροχης ἀνωτερότητος τῆς μεγάλης κυρίας, ποὺ θὰ

* Συνέχεια ἀπ' τὸ προηγούμενο.

χαμογελοῦσε μέ οἶκτο ἂν κανεῖς ἐτολμοῦσε νά τῆς κάμη ἔστω καί ὑπαινιγμό ἐρωτικῶν σχέσεων. Αἰφνιδιαζόμενη μέ ἀτημέλητο ντύσιμο σέ μιάν ἐπίσκεψι κρύβεται καί μέ τό κρύψιμό τῆς προδίνεται. Στό κατάστημά μου γδύνεται μέ ἐξαιρετική νωχέλεια, γιατί βρίσκεται σ' ἕναν ἔμπορο μπροστά — κ' εἶναι γυναίκα. Ἀφήνει νά τῆς πέση τό σάλι, ξεγυμνώνεται λίγο, κι ἂν δέ μπῶ ἀμέσως στό νόημα καί δέν τῆς κάμω τά κομπλιμέντα πού περιμένει, — ἀλλοίμονο! πάει ἡ καλή φήμη τοῦ μαγαζιοῦ μου. Σφίγγει τή μέση, κουνάει τά ὀπίθια, ταλαντεύει τοῦς γοφούς, κοιτάζεται στόν καθρέφτη, ὅπου βλέπει τή θαυμαστική μορφή μου, ὕστερα τσεβδίζει, στριφογυρίζει, φτερουγίζει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σέρνει λαγγυμένα τῶνα πόδι, βυθίζεται μαλακά σέ μιάν πολυθρόνα, ἐνῶ ἐγώ τῆς παρουσιάζω ταπεινά ἕνα μπουκαλάκι καί μέ ἡρεμῆ λατρεία τῆς προσφέρω τό ἄρωμά του. Μοῦ γνέφει τότε πονηρά μέ τό χέρι, ὕστερ' ἀφήνει νά τῆς πέση τό μανδηλάκι τῆς κ' ἐγώ σκύβω ταπεινά γιά νά τῆς τό πιάσω, ἐνῶ αὐτή ἀνέμελη ἀφήνει τό χέρι τῆς νά κρεμασθῆ τῆς προσφέρω τό κουρελάκι τῆς βατίστας καί παίρνω γι' ἀνταμοιβή ἕνα προστατευτικό σκύψιμο τοῦ κεφαλιοῦ. Ἔτσι φέρνεται μιὰ γυναίκα τῆς μόδας, ὅταν βρίσκεται στό κατάστημά μου. Ὁ Διογένης εἶδε μιὰ μέρα μιὰ γυναίκα, πού προσευχόταν σέ στάσι λιγάκι ἄσεμνη· δέν ξέρω ἂν τήν ἐτάραξε πού τήν ἐρώτησε: δέ φοβάσαι μήπως οἱ θεοὶ ἴδουν τή γύμνια σου; Δέν ξέρω. Μά ξέρω πῶς ἂν ἔλεγα γονατιστός στή γυναίκα αὐτή: αἱ πτυχές τοῦ φορέματός σου δέν εἶναι τῆς μόδας, θά τό φοβόταν αὐτό πολύ περισσότερο παρά πού μέ τή στάσι τῆς προσέβαλλε τοῦς θεοῦς. Ἀλλοίμονο στή λιγδιάρρα, δυστυχία στή σταχτοπούτα, πού δέν τό καταλαβαίνει αὐτό. Ὑψιστοὶ θεοί, τί μπορεί, τό κάτω-κάτω, νάσαι μιὰ γυναίκα, ὅταν δέν εἶναι τῆς μόδας; Καί, μά τοῦς θεοῦς, τί εἶναι, σάν τήν ἀκολουθῆ τῆ μόδα;

Ἔτσι δέν εἶναι; Κάμετε δοκιμή. Ἄς ὑποθέσουμε πῶς ὁ ἔραστής, τῆ στιγμῆ πού ἡ πολυαγαπημένη ἐγκαταλείπεται μ' εὐδαιμονία στήν ἀγκαλιά του καί τοῦ ψιθυρίζει: δική σου αἰώνια, ἄς ὑποθέσουμε πῶς τῆς λέει: Ἀγαπήτη Κατίγκω, τό κτένισμά σου δέν εἶναι καθόλου τῆς μόδας. Οἱ ἄνδρες δέν τό συλλογίζονται ἴσως, μά ἐκεῖνος πού τό ξέρει καί χαίρει τήν ὑπόληψι πῶς τό ξέρει, εἶναι ὁ πιό ἐπικίνδυνος ἄνθρωπος τοῦ βασιλείου. Τί μπορεί νάσαι αἱ εὐτυχισμένες ἡμέρες, πού περνάει ὁ ἔραστής μέ τήν ἀγαπημένη του πρό τοῦ γάμου, δέν ξέρω, μά γιά τίς ὥρες εὐδαιμονίας πού ἐκείνη περνάει μέσ τό κατάστημά μου, ἐκεῖνος ἰδέαν δέν ἔχει. Χωρίς τῆ δική μου ἄδεια γάμου καί τῆ δική μου ἐπικύρωσι, ἕνας γάμος εἶναι πράξι χωρίς ἀξία, ἢ μάλλον ἐγχείρημα πολύ πληθεῖο. Ἄς ὑποθέσουμε πῶς ἦρθε πιά ἡ στιγμῆ πού πρέπει νά συναντηθοῦν μπρός

στό βωμό, ἄς ὑποθέσουμε πῶς κ' ἐκείνη μπαίνει μέ τήν καλύτερη συνείδησι τοῦ κόσμου, ὅτι δλα ἀγοράσθηκαν ἀπό τό μαγαζί μου κ' ἐδοκιμάσθηκαν μπροστά μου, ἄς ὑποθέσουμε λοιπόν πῶς ὀρμάω καί λέω: μά, Θεέ μου, τρισχαριτωμένη μου δεσποινίς, τό στεφάνι σας ἀπό ἄνθη πορτοκαλλιάς εἶναι κακοβαλμένο! — ἡ τελετή θ' ἀναβληθῆ. Μ' ἀπ' ὄλ' αὐτά οἱ ἄνδρες δέν σκαμπάζουν τίποτε. Πρέπει νάσαι κανεῖς ἔμπορος νεωτερισμῶν γιά νά τό ξέρη. Χρειάζεται τεράστια σκέψι γιά νά ἐλέγξη τοῦς στοχασμοῦς μιᾶς γυναίκος, σέ σημεῖο πού μόνο ἕνας ἄνδρας πού ἀφοσιώνεται σ' αὐτό μπορεί νά τό πετύχη καί τό πετυχαίνει μόνο ἂν τόν ἐπροίκισεν ἡ φύσι. Εὐτυχῆς, γι' αὐτόν τό λόγο, ὁ ἄνδρας πού δέν ἐσύναψε σχέσεις μέ γυναίκα, γιατί κι ἂν δέν ἀνήκη σ' ἄλλον ἄνδρα δέ θά τοῦ ἀνήκη κι αὐτοῦ, γιατί ἀνήκει στό φάντασμα ἐκείνο πού γεννιέται ἀπό τήν τερατώδη ἔνωσι τοῦ γυναικείου στοχασμοῦ μέ τόν ἑαυτό του: στή μόδα. Νά γιατί μιὰ γυναίκα θάπρεπε πάντα νά ὀρκίζεται στή μόδα, γιατί τότε ὁ ὄρκος θάχε κάποια ἀξία· ἡ μόδα εἶναι τό μόνο πράγμα πού συλλογίζεται πάντα, τό μόνο πού μπορεί νά συνταιριάζη μέ ὄλες τίς ἄλλες τίς σκέψεις. Ἀπό τό κατάστημά μου στέλνω ἕνα χαρμόσυνο μήνυμα στίς γυναῖκες τῆς μόδας: ἡ μόδα προστάζει αὐτό τό εἰδικό κτένισμα γιά τήν ἐκκλησία καί τό κτένισμα αὐτό πρέπει ἔτσι γιά τήν λειτουργία κι ἄλλοιῶς γιά τόν ἑσπερινό. Ἐνῶ αἱ καμπάνες κτυποῦν, τό ἀμάξι σταματᾷ μπρός στήν πόρτα μου. Ἡ χάρι τῆς κατεβαίνει (γιατί ἄφηκα ἐπίσης νά γνωσθῆ ὅτι, ἐκτός ἀπό μένα τόν ἔμπορο νεωτερισμῶν, κανεῖς ἄλλος δέ μπορεί νά σιάξη τέτοιο κτένισμα). Παρουσιάζομαι μπροστά τῆς μέ βαθειάν ὑπόκλισι. Τήν ὀδηγῶ στό σαλόνι μου κ' ἐνῶ λιγώνεται ἡδονικά, τῆς διορθῶνω τήν κτενησιά. Εἶναι ἔτοιμη· κοιτάζεται στόν καθρέφτη· γρήγορος σάν ἄγγελος τῶν θεῶν, τρέχω πρῖν ἀπ' αὐτή· ἀνοίγω τίς πόρτες τοῦ σαλονιοῦ μου καί ὑποκλίνομαι· σπεύδω πρὸς τήν πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ, φέρνω τό βραχιόνά μου στό στήθος, σάν Ἀνατολίτης σκλάβος, ὕστερα, ἐνθαρρυνόμενος ἀπό μιὰ χαριτωμένη ὑπόκλισι, παίρνω τό θάρρος νά τῆς στείλω, μέ τήν ἄκρη τῶν δακτύλων μου ἕνα δειλό φιλί, γεμάτος θαυμασμό. Κάθεται σ' ἀμάξι τῆς! Μά τ' εἶναι πάλι; Ἐξέχασε τό ψαλτήρι τῆς. Σπεύδω νά τῆς τό δώσω ἀπό τό παράθυρο τοῦ ἀμαξιοῦ, παίρνοντας, ἀκόμα μιὰ φορά, τό θάρρος νά τῆς ὑπενθυμίσω νά γέρνη τό κεφάλι δεξιά λίγο καί νά βάλῃ τά μαλλιά τῆς μόνη τῆς σέ τάξι, ἂν τύχη καί χαλάση λίγο τό κτένισμά τῆς, καθῶς θά κατεβῆ ἀπό τό ἀμάξι τῆς. Φεύγει καί πάει νά λειτουργηθῆ.

Μήπως νομίζετε πῶς μόνο αἱ γυναῖκες τοῦ κόσμου προσφέρουν λατρεία στή μόδα; Καθόλου. Λάθος. Ἐκτείνει τήν κυριαρχία τῆς μέχρι τῆς ραφτρούλας μου· δέν ταιγκου-

νεύομαι καθόλου προκειμένου γιὰ τις τουαλέτες τῶν κοριτσιῶν ποὺ ἐργάζονται στὸ κατάστημά μου, γιὰτὶ τὰ δόγματα τῆς μόδας πρέπει νὰ διαδίδονται μὲ τὸ παράδειγμα ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ μαγαζὶ μου. Αἱ ἐργάτριές μου ἀποτελοῦν ἕνα θεότρελλο χορὸ, ὅπου χοροστατῶ σὰ μέγας ἀρχιερεὺς, δίνοντας σ' ὅλες τὸ πιὸ λαμπρὸ παράδειγμα ξοδεύω μὲ ἀσωτία, γιὰ μόνον σκοπὸ νὰ καταστήσω, μὲ τὴ βοήθεια τῆς μόδας, γελοία τὴ γυναῖκα. Γιὰτὶ ὅταν ὁ ξελογιαστὴς ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ πᾶσα γυναῖκα ἀγοράζεται, ἀρκεῖ νὰ ξέρη κανεὶς νὰ προσφέρῃ τὴν κατάλληλη τιμὴ, ἐγὼ δὲν πιστεύω λέξι ἀπ' αὐτὰ ἀπεναντίας νομίζω πὼς κάθε γυναῖκα, μέσα σὲ λίγον καιρὸ, μπορεῖ νὰ φανατισθῆ ἀπὸ τὴ θεότρελλη καὶ στοχαστικὴ ἀρρώστια τῆς μόδας, ποὺ τὴν διαφθείρει πιὸ πολὺ κι ἀπὸ τὸ πιὸ δυνατὸ ξεπλάνημα. Ἐχω κάνει πολλές φορές δοκιμὴ. Ἄν δὲν τὰ καταφέρω ὁ ἴδιος, ἐξαπολύω ἐναντίον τῆς μιᾶν ἄλλη ἀπὸ τίς σκλάβες μου τῆς μόδας ἀνήκουσα στὴν ἴδια κοινωνικὴ τάξι· γιὰτὶ ὅπως μαθαίνουν τὰ ποντίκια νὰ δαγκάνουν τᾶλλα ποντίκια, ἔτσι καὶ τὸ δάγκωμα τῆς φαντασμένης γυναίκας εἶναι ὅσο καὶ τοῦ σφαλαγγιοῦ ἐπικίνδυνον. Εἶμαι διάκονος τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Διαβόλου; Δὲν ξέρω, μὰ ἔχω δίκιο, θέλω νὰχω δίκιο, τὸ θέλω ὅσο θάχω καὶ μιὰ πεντάρα, τὸ θέλω ὡς ποὺ νὰ τρέξη αἷμα ἀπὸ τίς ἄκρες τῶν δακτυλίων μου. Ὁ φυσιολόγος σχεδιάζει τὸ σῶμα τῆς γυναίκας γιὰ νὰ δεῖξη τίς ὀλέθριες συνέπειες τοῦ κορσέ καὶ ἀπέναντι σχεδιάζει ἕνα φυσιολογικὸ σῶμα. Ἐχει δίκιο, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἕνα μόνον ἀπὸ τὰ σχέδι' αὐτὰ ἔχει πραγματικὴ ἀξία, γιὰτὶ ὅλες αἱ γυναῖκες φοροῦν κορσέ. Φαντασθῆτε τὴν ἀθλία καὶ παιδιαστικὴ ἔξαψι τῶν γυναικῶν, ποὺ ἔχουν τὴν ἀρρώστια τῆς μόδας, φαντασθῆτε τοὺς νοσηροὺς συλλογισμοὺς ποὺ τίς σπαράζουν, φαντασθῆτε τὴν γυναικίαν ντροπαλωσύνη, ποὺ, παραπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν κόσμον, ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτὸ τῆς, φαντασθῆτε καλά καὶ μ' αὐτὸ θάχετε κιόλας κρίνει τὴ γυναῖκα καὶ στ' ἀλήθεια θ' ἀπαγγεῖλετε ἐναντίον τῆς τὴν τρομερότερη καταδίκη. Ἄν κατορθώσω ποτὲ ν' ἀνακαλύψω νέα, ποὺ ἡ ταπεινὴ ἀθώότη τῆς νὰ μὴν ἔχη διαφθορὴ ἀπὸ τίς γυναικειῖες συναναστροφές, θὰ τὸ κάμω δουλειά μου νὰ τὴ διαφθείρω ἐγὼ. Θὰ τὴν πιάσω στὰ δίχτυα μου. Νὰ τὴν λοιπὸν στὸν τόπο τῆς θυσίας, θέλω νὰ πῶ στὸ κατάστημά μου. Μὲ τὸ πιὸ περιφρονητικὸ βλέμμα τὴν κοιτάζω μὲ αὐτοπεποίθησι· παγώνει ἀπὸ φρίκη ἕνα γέλοιο ἀκουόμενον ἀπὸ τὸ διπλανὸ δωμάτιο, ὅπου βρίσκονται αἱ ἐργάτριές μου τὴν ἐκμηδενίζει. Ὅταν τὴν κουκουλώσω μὲ τὴν τελευταία μου μόδα καὶ τὴν κάμω νὰ πάρῃ ὕφος σὰ νὰ βγαίνῃ ἀπὸ φρενοκομεῖο, ἔξω φρενῶν πιά, τόσο ποὺ ὅτε σὲ φρενοκομεῖο νὰ μὴν τὴν δέχονται, τότε βγαίνει ἀπὸ τὸ μαγαζὶ εὐχαριστημένη ὅτε Θεός, ὅτε ἀνθρώπος δὲ μπορεῖ νὰ

τὴν ἐτρομάξῃ πιά· γιὰτὶ εἶναι τῆς μόδας! Μὲ νοιώθετε τώρα; Καταλαβαίνετε γιὰτὶ σὰς λέω συνωμότες, ἂν καὶ δὲν κάνετε καμμιά συνωμοσία; Καταλαβαίνετε τὴν ἀντίληψί μου περὶ γυναικός; Ὅλα στὴ ζωὴ εἶναι ζήτημα μόδας· τὸ νὰ πιστεύῃς στὸ Θεὸ εἶναι ζήτημα μόδας, κι ὁ ἔρωσ καὶ τὸ κρινολίνο κι ὁ κρῖκος ὁ περασμένος στὴ μῦτη. Ἔτσι, θέλω μ' ὅλη μου τὴ δύναμι νὰ ἔρθω εἰς βοήθεια τοῦ πτερωτοῦ πνεύματος ποὺ ζητάει νὰ γελάσῃ μὲ τὸ γελοιοδέστερο τῶν ζώων. Ἀφοῦ ἡ γυναῖκα ἀνήγαγε τὰ πάντα εἰς ζήτημα μόδας, θέλω νὰ τὴν ἐκπορνεύσω μὲ τὴ βοήθεια τῆς μόδας, ὅπως τῆς ἀξίζει. Δὲ θὰ γνωρίσω ἀνάπαυσι, ἐγὼ, ὁ ἔμπορος νεωτερισμῶν κ' ἡ ψυχὴ μου ἀναγαλλιάζει ὅσο συλλογίζομαι τὴν ἀποστολὴ μου. Ποιὸς ξέρει μὴν δὲν περάσω στὶς γυναῖκες καὶ χαλκᾶ στὴ μῦτη; Γι' αὐτὸ μὴν τρέχετε νὰ γυρεύετε ἀγαπητικιά, ἀπαρνηθῆτε τὸν ἔρωτα, γιὰτὶ εἶναι ἐπικίνδυνη συναναστροφή, γιὰτὶ μπορεῖ ἡ πολυαγαπημένη σας νὰ περάσῃ κι' αὐτὴ χαλκᾶ στὴ μῦτη τῆς!

Κατόπιν ὁ Ἰωάννης ὁ Ξελογιαστὴς ἐμίλησεν ἔτσι.

Ἐντιμώτατοι σύντροφοι τοῦ γλεντιοῦ, ὁ Διάβολος σὰς ἔπιασε; Μιλᾶτε σὰν κανδηλανάφτες καὶ τὰ μάτια σας εἶναι κόκκινα ἀπὸ τὰ δάκρυα κι ὄχι ἀπὸ τὸ κρασί. Μὲ κάματε σχεδὸν καὶ μένα νὰ κλάψω, γιὰτὶ ἕνας ἀτυχὸς ἐραστὴς ἔχει κακὴ τύχη στὴ ζωὴ. Ἐξ οὗ καὶ τὰ δάκρυα. Ὅσο γιὰ μένα, ἐγὼ εἶμαι ἐραστὴς εὐτυχῆς κ' ἔχω ὅλη τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μείνω εὐτυχῆς. Αὐτὸ εἶναι ἴσως μιὰ ἀπὸ τίς παραχωρήσεις πρὸς τὴν γυναῖκα, ποὺ τόσο φοβοῦνται ὁ Βίκτωρ Ἐρμημίτης. Καὶ γιὰτὶ ὄχι; Ὁμολογῶ αὐτὴ μου τὴν παραχώρησι. Ὅταν ξεβουλώνω αὐτὴ τὴ μοτίλλια τῆς σαμπάνιας, εἶν' ἐπίσης μιὰ παραχώρησι· ὅταν γεμίσω μὲ τὸν ἀφρὸ τῆς σαμπάνιας τὸ ποτήρι κι' αὐτὴ παραχώρησι εἶναι ὅταν φέρω τὸ ποτήρι στὰ χεῖλη εἶναι παραχώρησι πάλι—καὶ τώρα ποὺ τὸ ἤπια, παραχώρησι εἶναι ἔκαμα. Νὰ τὸ ποτήρι ἀδειοῦ—τέλειωσεν ἡ παραχώρησι. Ἔτσι καὶ μὲ τίς κοπέλλες. Ὅταν ἕνας ἀτυχὸς ἐραστὴς πληρώσῃ ἀκριβὰ ἕνα φιλί, αὐτὸ γιὰ μένα ἀποδεικνύει μόνον πὼς δὲν ξέρει νὰ τὰ καταφέρῃ. Ἐγὼ, δὲν πληρώνω ποτὲ ἀκριβὰ ἕνα φιλί· τὴν ἀστοχίαν αὐτὴ τὴν ἀφήνω στὶς κοπέλλες. Τί σημαίνει αὐτὸ! Γιὰ μένα εἶναι τὸ ὠραιότερον, τὸ θαυμασιώτερον, τὸ πιὸ πειστικὸ ἐπιχειρημα ποὺ ὑπάρχει. Μὰ ἐπειδὴ ἡ πᾶσα γυναῖκα, τοῦλάχιστον μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ τῆς, ἔχει αὐτὴ τὴν εἰλικρινὴ καὶ πειστικὴν ἰκανότητα, γιὰτὶ νὰ μὴν τὴν ἀφήσω νὰ μὲ πείσῃ; Ὁ νέος φίλος μας θέλει νὰ στοχασθῆ τὸν ἔρωτα. Ἄς ἀγοράσῃ λοιπὸν ἕνα «μπαϊζέ» ἀπὸ τὸ ζαχαροπλαστεῖο νὰ τὸ ἐξετάσῃ. Ἐγὼ θέλω τὴν ἀπόλαυσι τοῦ ἔρωτος. Φτάνουν αἱ φλυαρίες. Ἐνα παλῆδ τραγοῦδι λέει γιὰ τὸ φιλί: «μόλις τὸ βλέπει κανεὶς

είναι για τὰ χείλη που συνεννοούνται» κ' είναι τόσο ἀλήθεια αὐτό, ὥστε τὸ νὰ θέλῃ νὰ τὸ στοχασθῆ κανεὶς καταντάει θρασυ-της ἀνόητη. "Ὅποιος στὴν ἡλικία τῶν εἴκοσι ἐτῶν δὲν ἀκουσε μέσα του μιὰ κατηγορικὴ προσταγή νὰ τοῦ λέῃ «ἀπόλαυε» εἶναι ἀνόητος κι ὁποιος δὲν τὸ τολμάει εἶναι ἀσκητής. Μὰ ἐσεῖς, ἐσεῖς εἴσθε ἀτυχεῖς ἐρασταὶ καὶ γι' αὐτὸ θέλετε νὰ ἀλλάξετε τὴ γυναῖκα. Ὁ Θεὸς νὰ σὰς φυλάξῃ! Τέτοια πού εἶναι μοῦ ἀρέσει ἀπόλυτα. Ἀπόλυτα. Ἀκόμα καὶ ἡ ἀστείότης τοῦ Κωνσταντίνου περικλείει ἕνα κρυφὸ πάθος. Ἐγὼ ἀπεναντίας εἶμαι εὐγενής. Γιατί ὄχι; Αὐτὴ ἡ ἐρωτικὴ εὐγένεια δὲ στοιχίζει τίποτε καὶ σὰς τὰ προμηθεύει ὅλα καὶ εἶναι ἡ προϋπόθεσι κάθε ἐρωτικῆς ἀπολαύσεως. Ἡ εὐγένεια αὐτὴ εἶναι ἡ μασθωνία τῆς αἰσθαντικότητος καὶ τῆς ἡδονῆς μεταξύ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Εἶναι, κοντολογίᾳ, ὅπως κι ὁ ἔρωτος, μιὰ γλώσσα τῆς φύσεως, ὄχι καμωμένη ἀπὸ ἥχους, ἀλλ' ἀπὸ μεταμφιεσμένες ἐπιθυμίες, πού ἀλλάζουν ρόλους ἀδιάκοπα. Καταλαβαίνω πολὺ καλά πού σ' ἕναν ἀτυχον ἐραστή λείπει τόσο ἡ εὐγένεια ὥστε νὰ θέλῃ νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἔλλειμμά του σὲ συναλλαγματικὴ ἐπὶ τῆς αἰωνιότητος. Μὰ γιὰ μένα τὰ πράγματα δὲν εἶν' ἔτσι, γιατί γιὰ μένα ἡ γυναῖκα ἀξίζει τὸν παρὰ της. Σὲ κάθε μιὰ δίνω τὴν ἀσφάλεια καὶ λέω τὴν ἀλήθεια, μιὰν ἀλήθεια πού μόνο ἐγὼ δὲν εἶμαι θυμὰ της. Θέλετε νὰ μάθετε ἂν μιὰ μαραμμένη γυναῖκα ἔχει λιγώτερη ἀξία ἀπὸ ἕναν ἄνδρα; Δὲν ὠφελεῖ νὰ κοιτᾶτε τίς τρέχουσες τιμές μου. Δὲν κόβω μαραμένα λουλούδια· αὐτὰ τ' ἀφήνω στοὺς συζύγους γιὰ νὰ στολίσουν τὰ ἀποκρηγάτικα τῶν καμουτσίκια (1). "Ἄν, παραδείγματος χάρι, ὁ Ἐδουάρδος (2) ἀλλάζε γνώμη καὶ ξαναρωτιόταν τὴν Κορδηλία, ἢ ἀρχίζε ν' ἀπαγγέλλῃ τὸ ἐρωτικὸ του τροπάρη, δικός του λογαριασμός· γιατί ν' ἀνακατωθῶ σὲ πράγματα πού δὲ μὲ ἀφοροῦνε; "Ὅ, τι σκέπτομαι γι' αὐτὴ τῆς τὸ ἐξήγησα ἄλλοτε, στὴ κατάλληλη στιγμή καὶ στ' ἀλήθεια κ' ἐκείνη ἐπίσης μ' ἔπεισε, μοῦ δώκε τὴν πλήρη βεβαίωσι, πῶς ἡ εὐγένειά μου εἶχε τὴ θέσι της. Παραχωρῶ, παραχωρεῖς. Μὰ ἐσεῖς, ἐσεῖς εἴσθε ἀτυχεῖ ἐραστές καὶ συνωμότες, γελασμένοι χειρότερ' ἀπὸ τίς κοπέλλες, μ' ὄλο πού εἴσθε πολὺ καλά προικισμένοι ἀπ' τὴ φύσι. Ἀλλὰ τὸ ὅλας τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἀπόφασι, ἡ ἀπόφασι στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐπιθυμίας. Ὁ νέος μας φίλος δὲ θὰ τὰ καταφέρῃ ποτέ· ὁ Βί-

κτωρ εἶναι ὄνειροπόλος· ὁ Κωνσταντίνος ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὴ φρόνησί του· ὁ ἔμπορος νεωτερισμῶν εἶναι μανιακός, ἔξω φρενῶν. Πρὸς τί ὅλα τοῦτα; "Ἄν σὰς βάλῃ κανεὶς καὶ τοὺς τέσσερες μαζί, ἕνα κορίτσι θὰ σὰς ξεφύγῃ μὲς ἀπὸ τὰ χέρια σας. "Ἄν εἶναι κανεὶς προικισμένος μὲ ἀρκετὴ ὄνειροπόλησι γιὰ νὰ ἐξιδανικεύῃ, ἂν ἔχη ἀρκετὸ γοῦστο ὥστε νὰ δόσῃ μιὰ βοκχικὴ γιορτὴ τῆς ἀπολαύσεως, ἀρκετὴ λογικὴ νὰ ἔλθῃ σὲ ρῆξι, ρῆξι ἀπόλυτη καθὼς τοῦ θανάτου, καὶ ἀρκετὴ μανία ὥστε νὰ ξαναρχίσῃ ν' ἀπολαβαίνῃ—τότε γίνεται ὁ εὐνοούμενος τῶν θεῶν καὶ τῶν κοριτσιῶν. Μὰ γιατί μιλοῦμ' ἐδῶ; Δὲν ἔχω καμμιά διάθεσι νὰ προσηλυτίσω. Δὲν εἶναι, ἄλλως τε, καὶ τὸ κατάλληλο μέρος. Μοῦ ἀρέσει τὸ κρασί, στ' ἀλήθεια μ' ἀρέσει ἡ ἀφθονία ἐνός συμποσίου. Καλὰ πράγματα, χωρὶς ἀμφιβολία. Μὰ πρέπει νὰ μοῦ κρατῆ συντροφιά μιὰ κοπέλλα γιὰ νὰ λάβω τὸ λόγο. Εὐχαριστῶ λοιπὸν τὸν Κωνσταντίνου γιὰ τὴν εὐτυχία, γιὰ τὸ κρασί καὶ γιὰ τὰ ὑπέροχα ἀρτύματα· μὰ ὅσο γιὰ τοὺς λόγους πολὺ ὑπολείπονται. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τελειώσομ' ἔτσι, θὰ προσπαθῆσω νὰ ὑμνήσω τὴ γυναῖκα. "Ἄν ὁποιος θέλει νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ θεῖον πρέπει νὰ ἐμπνευσθῆ ἀπὸ τὸ θεῖο γιὰ νὰ μιλήσῃ περὶ αὐτοῦ, ὅπως ἀξίζει καὶ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ θεῖον τί πρέπει νὰ πῆ περὶ αὐτοῦ, ἔτσι κι ὅταν πρόκειται περὶ τῆς γυναικός. Γιατί, κι ἀπὸ τὸ Θεὸ λιγώτερο, δὲν εἶν' ἰδέα ξεπεταγμένη ἀπὸ τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὄνειρο μέρα-μεσημέρι, φαντασία τοῦ πνεύματος, γιὰ τὴν ὁποία νὰ συζητοῦνται τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ. "Ὅχι· ἀπὸ τὴ γυναῖκα μόνο μαθαίνει κανεὶς νὰ μιλᾷ γιὰ δαύτη καὶ τόσο καλύτερα μαθαίνει, ὅσο περισσότερες ἐρωμένες ἔχει γιὰ νὰ διδάσκειται. Τὴν πρώτην φορά δὲ θάστε παρὰ μαθητής. Μὰ τὸ μάθημα αὐτὸ θὰ σὰς εἶναι βοήθεια γιὰ τὴ δεύτερη φορά, ὅπως στὴ συζήτησι μεταχειρίζεται κανεὶς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ τελευταίου ἀντιπάλου ἐναντίον τοῦ ἐπομένου. "Ἐτσι τίποτε δὲ χάνεται. Γιατί, ὅπως ἕνα φίλι δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἡδονὴ τῶν χειλιῶν καὶ τὸ ἀγκάλιασμα μιὰ φυσικὴ προσπάθεια, ἔτσι ἡ γυναῖκα δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀνεχθῆ τὴν ἰσχύ' μιᾶς μαθηματικῆς ἐξισώσεως ὅπου ἡ ἀπόδειξι τῆς μένει ἡ ἴδια, ὁποιαδήποτε δεδομένα κι' ἂν πάρουμε. Τέτοια πράγματα μπορεῖ νὰ ταιριάζουν στὰ μαθηματικά καὶ τὰ φαντάσματα, μὰ ὄχι στὸν ἔρωτα καὶ τὴ γυναῖκα, γιατί ἡ κάθε μιὰ γυναῖκα ἀπαιτεῖ νέαν ἀπόδειξι, πού μὲ καινούριον τρόπο ν' ἀποδείχῃ τὴν ἀκρίβεια τῆς ἴδιας προτάσεως. Νοιώθω μεγάλη χαρὰ, πού διακηρύσσω ὅτι τὸ ἀσθενὲς φύλο, ἀντὶ νᾶναι—κάθε ἄλλο!—κατώτερο τοῦ ἀνδρός εἶναι ἀπεναντίας ἀνώτερό του.

(Ἄκολουθεῖ)

(1) Σ. Μ. Συνήθεια στὴ Δανία, τὴν τελευταία ἡμέρα τῶν Ἀπόκρεω τὰ παιδιὰ νὰ κτυποῦν τοὺς συγγενεῖς τῶν μὲ μαστίγια στολισμένα μὲ ψεύτικα ἀνθή.

(2) Σ. Μ. Ἐδουάρδος καὶ Κορδηλία πρόσωπα τοῦ ἔργου τοῦ Κίρκεγκωρντ «Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Ξελογιαστή».